

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P4929

[Total No. of Pages : 4

[5006]Ext. - 1
M.A. (Part - I)
PHILOSOPHY
Problems In Indian Metaphysics & Epistemology
(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following 500 words **[20]**

- a) Elaborate the nature of real according to Buddhism.
- b) Explain Charvaka's theory of dehatmavada.

Q2) Answer any one of the following 500 words **[20]**

- a) Explain the nature of Prakriti.
- b) State and discuss Vedant's theory of causation.

Q3) Answer any one of the following 500 words **[20]**

- a) State and explain Mimamsa view of pramanya / validity of knowledge.
- b) Explain the nature and kinds of pratyaksa according to Nyaya.

Q4) Answer any one of the following 500 words **[20]**

- a) Explain the nature and kinds of anumana according to Buddhism.
- b) Elaborate the nature of anupalabधि.

P.T.O.

Q5) Write short notes on any two in 250 words each

[20]

- a) Nyaya view of kinds of buddhi/knowledge.
- b) Jaina concept of sat
- c) Nature of Brahman
- d) Sabda Pramana

P4929

[5006]Ext. - 1

M.A. (Part - I)

PHILOSOPHY

Problems In Indian Metaphysics & Epistemology

(2013 Pattern)

(मराठी रुपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गूण दर्शवितात.

प्रश्न 1) कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर प्रत्येकी 500 शब्दात द्या. [20]

- अ) बौद्ध तत्त्वज्ञानानुसार सत्चे स्वरूप स्पष्ट करा.
ब) चार्वाकाची देहात्मवाद उपपत्ती स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर प्रत्येकी 500 शब्दात द्या. [20]

- अ) प्रकृतीचे स्वरूप स्पष्ट करा.
ब) वेदान्ताची कार्य कारण विषयक उपपत्ती सांगून चर्चा करा.

प्रश्न 3) कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर प्रत्येकी 500 शब्दात द्या. [20]

- अ) मीमांसेचा प्रामाण्यविषयक दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
ब) न्याय दृष्टिकोनानुसार प्रत्यक्षाचे स्वरूप आणि प्रकार स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर प्रत्येकी 500 शब्दात द्या. [20]

- अ) बौद्ध दृष्टिकोनातून अनुमानाचे स्वरूप आणि प्रकार स्पष्ट करा.
ब) अनुपलब्धी प्रमाणाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) कोणत्याही दोनांवर प्रत्येकी 250 शब्दात टीपा द्या.

[20]

- अ) न्याय दर्शनानुसार ज्ञानाचे प्रकार
- ब) जैनांची सत्ची संकल्पना
- क) ब्रह्मनाचे स्वरूप
- ड) शब्द प्रमाण

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P4930

[Total No. of Pages : 3

[5006]-Ext. - 2

M.A.

PHILOSOPHY

PH102: Problems in Western Metaphysics and Epistemology

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Discuss in detail the nature and forms of realism. **[20]**

OR

Explain Ayer's phenomenalism.

Q2) Explain Descartes' mind - body dualism. State Ryle's criticism of it. **[20]**

OR

Critically examine Hume's view of causation.

Q3) State and discuss Plato's distinction between knowledge and belief. **[20]**

OR

With the help of examples state and discuss problem posed by Gettier State different responses to it.

Q4) Explain Kant's view regarding the possibility of synthetic apriori knowledge. **[20]**

OR

State and explain use theory of meaning.

Q5) Write note on any two **[20]**

- a) Correspondence theory of truth.
- b) Skepticism
- c) Spinoza's concept of substance.
- d) Heraclitus' response to the problem of being and becoming.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P4930

[5006]-Ext. - 2

M.A.

PHILOSOPHY

PH102 : Problems in Western Metaphysics and Epistemology
(मराठी रुपांतर)

वेळ: 3 तास]

[एकूण गूण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.

प्रश्न 1) वास्तववादाचे स्वरूप आणि प्रकार यांची सविस्तर चर्चा करा. [20]

किंवा

एअर यांचा इंद्रियगोचरवाद स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) देकार्त प्रणीत मत – काय द्वैतवाद स्पष्ट करा. त्यावरील राइल यांची टीका सांगा. [20]

किंवा

कारणते विषयीच्या ह्यूम यांच्या दृष्टिकोनाचे चिकित्सक परीक्षण करा.

प्रश्न 3) प्लेटो यांनी ज्ञान आणि मत यात केलेला फरक सांगून त्याची चर्चा करा. [20]

किंवा

उदाहरणांच्या सहाय्याने गेटिअर यांनी उपस्थित केलेली समस्या सांगून तिची चर्चा करा. या समस्ये बाबतचे विविध प्रतिसाद सांगा.

प्रश्न 4) संश्लेषक अनुभव पूर्व ज्ञानाच्या शक्यतेच्या संदर्भात कांट यांचा दृष्टिकोन स्पष्ट करा. [20]

किंवा

अर्थविषयक उपयोग उपपत्ती सांगा आणि स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) खालील पैकी कोणत्याही दोहोवर टीपा लिहा.

[20]

- अ) सत्यतेविषयक अन्वय उपपत्ती
- ब) संशयवाद
- क) स्पिनोज्ञाप्रणीत द्रव्याची संकल्पना
- ड) सत् आणि भव विषयक समस्येच्या संदर्भात हेराक्लिटस् यांचा प्रतिसाद

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P4932

[Total No. of Pages : 4

[5006]Ext. - 3
M.A. (Part - I)
104 : PHILOSOPHY
Samkhya and Yoga
(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) State and discuss Samkhya Darshan's view regarding Dukha. **[20]**

OR

State and examine Samkhya theory of causation.

Q2) Explain fully the concepts of Purusha and Prakriti. **[20]**

OR

State and explain the means of knowledge accepted by Samkhya.

Q3) Explain the concepts of citta, Cittavrittis and Cittabhumi. **[20]**

OR

Explain in detail the nature and types of Samadhi according to Yogadarshan.

Q4) Discuss in detail the eight fold path. **[20]**

OR

State and discuss the importance of Yoga with reference to modern psychology.

P.T.O.

Q5) Write notes on any two :

[20]

- a) Hatha Yoga
- b) Status of Ishavar in Yogadarshan
- c) Samkhya Khyativada
- d) Trigunas

Total No. of Questions : 5]

P4932

[5006]Ext. - 3
M.A. (Part - I)
104 : PHILOSOPHY
Samkhya and Yoga
(2013 Pattern)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) दुःखाबाबतचा सांख्यदर्शनाचा दृष्टिकोन सांगून त्याची चर्चा करा. [20]
किंवा
सांख्यांची कारणते विषयक उपपत्ती सांगून तिचे परीक्षण करा.
- प्रश्न 2) पुरुष आणि प्रकृति या संकल्पना पूर्णतः स्पष्ट करा. [20]
किंवा
सांख्य दर्शनाने स्वीकारलेली प्रमाणे सांगून ती स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3) चित्त, चित्तवृत्ती आणि चित्तभूमी या संकल्पना स्पष्ट करा. [20]
किंवा
योग दर्शनानुसार समाधिचे स्वरूप आणि प्रकार विस्ताराने स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4) अष्टांगमार्गाची सविस्तर चर्चा करा. [20]
किंवा
आधुनिक मानसशास्त्राच्या संदर्भात योगदर्शनाचे महत्त्व सांगून त्याची चर्चा करा.

प्रश्न 5) कोणत्याही दोहोंवर टीपा लिहा.

[20]

- अ) हठयोग
- ब) योग दर्शनातील ईश्वराचे स्थान
- क) सांख्यदर्शनाचा ख्यातिवाद
- ड) त्रिगुण

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P4934

[Total No. of Pages : 4

[5006] Ext. - 4
M.A. (Part - I)
PHILOSOPHY
PH - 103 : Jainism Buddhism
(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following in 500 words. **[20]**

- a) State the distinction between Vedic culture and Sramana culture.
- b) Explain elaborately the nature of Jiva according Jainism.

Q2) Answer any one of the following in 500 words. **[20]**

- a) Discuss the relevance of Syadvada to Ahimsa.
- b) Explain the Jaina doctrine of Karmabandha and Moksha.

Q3) Answer any one of the following in 500 words. **[20]**

- a) Discuss - 'Buddhism is a revolt against *Vaidic* tradition.
- b) Discuss fully Buddhist concept of suffering and compare it with Samkhya's concept of suffering.

Q4) Answer any one of the following in 500 words. **[20]**

- a) State *Avyatka prasnas* and explain their significance with reference to problem of *Duhkha*.
- b) Elaborate fully the nature of Aryaashangika marga.

P.T.O.

Q5) Write short notes on any two in 250 words each.

[20]

- a) Anuvrata
- b) Jaina concept of Ajiva
- c) Prativityasamutapada
- d) Nirvana

Total No. of Questions : 5]

P4934

[5006] Ext. - 4
M.A. (Part - I)
PHILOSOPHY
PH - 103 : Jainism Buddhism
(2013 Pattern)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दात द्या. [20]
अ) वैदिक आणि श्रमण संस्कृतीतील फरक स्पष्ट करा.
ब) जैन दर्शनानुसार जीवाचे स्वरूप सविस्तर विशद करा.
- प्रश्न 2) कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दात द्या. [20]
अ) स्याद्वादाची अहिंसेशी असलेल्या प्रस्तुततेची चर्चा करा.
ब) जैनांचा कर्मबंध आणि मोक्ष विषयक सिद्धांत स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3) कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दात द्या. [20]
अ) “बौद्ध तत्त्वज्ञान वैदिक परंपरेविरुद्ध केलेले बंड आहे.” – चर्चा करा.
ब) बौद्धांच्या दुःख या संकल्पनेची चर्चा करा. आणि तिची तुलना सांख्यांच्या दुःख या संकल्पनेशी करा.
- प्रश्न 4) कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दात द्या. [20]
अ) अव्यक्त प्रश्न सांगा. दुःखाच्या समस्येसंबंधी त्यांचे महत्त्व स्पष्ट करा.
ब) आर्यअष्टांगिक मार्गाचे स्वरूप सविस्तर विशद करा.

प्रश्न 5) कोणत्याही दोनांवर प्रत्येकी 250 शब्दांत टीपा द्या.

[20]

- अ) अणुव्रते
- ब) जैनांची अजीवाची संकल्पना
- क) प्रतीत्यसमुत्पाद
- ड) निर्वाण

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P4941

[Total No. of Pages : 4

[5006]Ext. - 5
M.A. (Part - I)
105 : PHILOSOPHY
Plato and Descartes
(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) What according to Plato is the relation between Virtue and knowledge? Discuss. **[20]**

OR

State the theory of knowledge as recollection bringout the philosophical importance of it.

Q2) Discuss elaborately theory of forms. **[20]**

OR

State and examine Cratylus' view regarding the problem of naming.

Q3) Write an essay on Descartes' rationalism. **[20]**

OR

State and examine Descartes' arguments for the existence of God.

Q4) Discuss in detail Descartes' notion of substance. What vind of impact it had on his metaphysics? Explain. **[20]**

OR

State and discuss Nietzsche's critique on Descartes' notion of subject.

P.T.O.

Q5) Write notes on any two :

[20]

- a) The problem of first person
- b) Method of darbt
- c) Method of dialogue
- d) Plato's view regarding the role of philosopher

Total No. of Questions : 5]

P4941

[5006]Ext. - 5
M.A. (Part - I)
105 : तत्त्वज्ञान
प्लेटो आणि देकार्त
(2013 पॅटर्न)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.

प्रश्न 1) प्लेटो यांच्या मतानुसार सद्गुण आणि ज्ञान यातील संबंधाचे स्वरूप काय आहे? चर्चा करा. [20]

किंवा

ज्ञान म्हणजे अनुस्मरण ही उपपत्ती सांगा. तिचे तात्त्विक महत्त्व विशद करा.

प्रश्न 2) आकाराच्या उपपत्तीची सविस्तर चर्चा करा. [20]

किंवा

नामकरणांच्या समस्येच्या संदर्भात क्रॅटिलस यांचा दृष्टिकोन सांगून त्याचे परीक्षण करा.

प्रश्न 3) देकार्त प्रणीत बुद्धीवादावर निबंध लिहा. [20]

किंवा

ईश्वराच्या अस्तित्वाच्या सिद्धतेसाठी देकार्त यांनी मांडलेले युक्तिवाद सांगून त्यांचे परीक्षण करा.

प्रश्न 4) देकार्त प्रणीत द्रव्य या कल्पनेची विस्ताराने चर्चा करा या कल्पनेचा त्यांच्या सत्तामीमांसेवर कशा प्रकारचा परीणाम झाला? स्पष्ट करा. [20]

किंवा

देकार्त प्रणीत ज्ञाना / विषयी या कल्पनेवरील नीतशे यांची टीका सांगून तिची चर्चा करा.

प्रश्न 5) कोणत्याही दोहोंवर टीपा लिहा. [20]

- अ) प्रथम पुरुषाबाबतीतील समस्या
- ब) संशय पद्धती
- क) संवाद पद्धती
- ड) तत्त्वचिंतकाच्या कार्याबाबतचा प्लेटो यांचा दृष्टिकोण

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P4077

[Total No. of Pages : 4

[5006]Ext.-7
M.A. (Part - II)
PHILOSOPHY
PH : 202 - Social and Political Philosophy
(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates:

- 1) *Attempt all questions.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *All questions carry equal marks.*

Q1) Answer any one of the following : **[20]**

- a) Elaborate Hobbes theory of social contract.

OR

- b) Explain Popper's concept of open society.

Q2) Answer any one of the following : **[20]**

- a) What is concept of Dharma? Explain.

OR

- b) Elaborate Rawls' concept of justice.

Q3) Answer any one of the following : **[20]**

- a) What are the foundations of justice? Explain.

OR

- b) What is right? Bring out the distinction between legal rights and moral rights.

P.T.O.

Q4) Answer any one of the following : **[20]**

- a) What is obligation? Bring out the distinction between social and political obligation.

OR

- b) Elaborate the nature of globalization in detail.

Q5) Write short notes on any two : **[20]**

- a) Satyāgraha
b) Natural rights
c) Fraternity
d) Plato's concept of justice

Total No. of Questions : 5]

P4077

[5006]Ext.-7
M.A. (Part - II)
PHILOSOPHY

पी.एच. : 202 - सामाजिक आणि राजकीय तत्त्वज्ञान
(2013 Pattern)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडवावेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
3) मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिकाही पहावी.
4) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) पुढीलपैकी एकाचे उत्तर लिहा. [20]

अ) हॉब्स यांची सामाजिक कराराविषयीची उपपत्ती विशद करा.

किंवा

ब) पॉपर यांची खुल्या समाजाची संकल्पना स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) पुढीलपैकी एकाचे उत्तर लिहा. [20]

अ) धर्माची संकल्पना काय आहे? स्पष्ट करा.

किंवा

ब) रॉल्स यांची न्यायाची संकल्पना विशद करा.

प्रश्न 3) पुढीलपैकी एकाचे उत्तर लिहा. [20]

अ) न्यायाचे आधार काय? स्पष्ट करा.

किंवा

ब) हक्क म्हणजे काय? कायदेशीर हक्क आणि नैतिक हक्कातील फरक स्पष्ट करा.

- प्रश्न 4) पुढीलपैकी एकाचे उत्तर लिहा. [20]
- अ) कर्तव्य म्हणजे काय? कायदेशीर कर्तव्य आणि नैतिक कर्तव्य यांच्यातील फरक सांगा.
किंवा
- ब) जागतिकीकरणाचे स्वरूप सविस्तर विशद करा.

- प्रश्न 5) पुढीलपैकी दोनवर टीपा लिहा. [20]
- अ) सत्याग्रह
- ब) नैसर्गिक हक्क
- क) बंधुभाव
- ड) प्लेटो यांची न्यायाची संकल्पना

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P4078

[Total No. of Pages : 4

[5006]Ext.-8
M.A. (Part - II)
PHILOSOPHY
PH - 203 : Philosophy of Bhagavadgita and Saint of
Maharashtra
(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates:

- 1) *Attempt all questions.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *All questions carry equal marks.*

Q1) Answer any one of the following : **[20]**

- a) Explain in detail the place & importance of Bhagavadgīta.

OR

- b) Critically discuss the concept of Karmayoga.

Q2) Answer any one of the following : **[20]**

- a) Explain in detail the relation between Kṣhetra and Kṣhetrajna.

OR

- b) What is Nishkama Karma? Explain in detail.

Q3) Answer any one of the following : **[20]**

- a) State and explain Shri Cakradhara's views on knowledge.

OR

- b) What is the relation between Jagat and Jiva, according to saint Jñāneshvara.

P.T.O.

Q4) Answer any one of the following :

[20]

a) Critically discuss Saint Tukārām concept of 'Sainā'.

OR

b) Explain in detail the social Philosophy of Saint Ramdas.

Q5) Write short notes on any two :

[20]

a) Types of Bhakta

b) Swadharma

c) Acāradharma

d) Bhagawat Dharma

Total No. of Questions : 5]

P4078

[5006]Ext.-8
M.A. (Part - II)
PHILOSOPHY

पी.एच. - 203 : भगवतगीतेतील तत्त्वज्ञान आणि महाराष्ट्रातील संत
(2013 Pattern)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडवावेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
3) मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिकाही पहावी.
4) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) पुढीलपैकी एकाचे उत्तर लिहा. [20]

अ) भगवद्गीताचे स्थान व महत्त्व स्पष्ट करा.

किंवा

ब) कर्मयोग संकल्पनाची चिकित्सक चर्चा करा.

प्रश्न 2) पुढीलपैकी एकाचे उत्तर लिहा. [20]

अ) क्षेत्र आणि क्षेत्रज्ञ यांतील संबंध सविस्तर स्पष्ट करा.

किंवा

ब) निष्काम कर्म म्हणजे काय? सखोल स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) पुढीलपैकी एकाचे उत्तर लिहा. [20]

अ) श्रीचक्रधराची ज्ञानविषयक मते सांगून स्पष्ट करा.

किंवा

ब) जीव व जगत यांच्यातील संबंध संत ज्ञानेश्वराच्या मते स्पष्ट करा.

- प्रश्न 4) पुढीलपैकी एकाचे उत्तर लिहा. [20]
- अ) संत तुकारामांनी सांगितलेल्या संत संकल्पनेवर चिकित्सक चर्चा करा.
किंवा
- ब) संत रामदासांचे सामाजिक तत्त्वज्ञान सखोल स्पष्ट करा.

- प्रश्न 5) पुढीलपैकी दोनवर टीपा लिहा. [20]
- अ) भक्ताचे प्रकार
- ब) स्वधर्म
- क) आचारधर्म
- ड) भागवत धर्म

